

Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani se predstavi: Zakaj spodbujati nadarjene otroke in mladostnike za učenje in kako?

Povzetek

Ob mednarodnem letu nadarjenosti in ustvarjalnosti 2013 smo v okviru Centra za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani pripravili različne dejavnosti za strokovne delavce na področju vzgoje in izobraževanja. Glavni namen je bil, da bi bolje razumeli značilnosti in učne potrebe nadarjenih otrok in mladostnikov, spoznali in promovirali učinkovite pristope za pedagoško delo z njimi, izmenjali izkušnje in strokovna znanja ter tako skupaj prispevali k ustvarjanju učeče se skupnosti vzgojiteljev, učiteljev in drugih strokovnih delavcev v izobraževanju za bolj kakovostno poučevanje. Strokovna srečanja so po mnenju udeležencev dobro uresničila svoj namen ter spodbudila k nadaljnjim strokovnim premislekom, ki so pomembno povezani tudi s spodbujanjem učnih potencialov v otroštvu, še preden otroci dobro prestopijo šolski prag.

Ključne besede: izobraževanje nadarjenih otrok in mladostnikov, spodbujanje učnih potencialov, CRSN, mednarodno leto nadarjenosti in ustvarjalnosti 2013.

Center for Research and Promotion of Giftedness at the Faculty of Education of the University of Ljubljana present itself: Why we should Encourage Gifted Children and Adolescents to Learn and How?

Abstract

To celebrate the International Year of Giftedness and Creativity 2013, we prepared various activities for professional staff in education in collaboration with the Center for Research and Promotion of Giftedness at the Faculty of Education of the University of Ljubljana. The main purpose was to better understand the characteristics and learning needs of gifted children and adolescents, to learn and promote effective approaches to pedagogical work with them, to exchange experience and expert knowledge and in that way jointly contribute to the creation of a learning community of educators, teachers and other professionals in education with the goal to improve the quality of teaching. According to the participants, professional meetings have completely fulfilled their purpose and encouraged further professional considerations that are importantly connected to the promotion of learning potential in childhood even before the children cross the school threshold.

Keywords: education of gifted children and adolescents, promotion of learning potentials, Center for Research and Promotion of Giftedness, International Year of Giftedness and Creativity 2013.

Uvod

Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti (CRSN) je bil ustanovljen v študijskem letu 2010/11 kot sestavna enota Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani, in sicer z namenom spodbujati sodelovanje in izmenjavo znanja, dobrih praks in inovativnih idej med različnimi pedagoškimi strokovnjaki na področju vzgoje in izobraževanja nadarjenih. Med cilji CRSN je izpostavljeno tudi izvajanje različnih razvojno-raziskovalnih, izobraževalnih in svetovalnih dejavnosti ter promocija nadarjenosti v smislu spodbujanja kakovosti življenja nadarjenih. Člani CRSN so visokošolski učitelji in sodelavci Pedagoške fakultete UL, ki v okviru centra delujejo prostovoljno, pri izvajanju različnih dejavnosti pa se povezujejo z različnimi partnerskimi institucijami znotraj države (vrtci, šole, druge fakultete in univerze, kulturne ustanove, znanstveni inštituti, društva) in mednarodno.

CRSN se je v letu 2013 pridružil pobudi za mednarodno leto nadarjenosti in ustvarjalnosti, ki jo je dal Svetovni svet za nadarjene in talentirane otroke (World Council for Gifted and Talented Children, WCGTC) in je sprožila številne dejavnosti na področju ozaveščanja o pomenu dela z nadarjenimi po vsem svetu. Sodobna raziskovalna spoznanja namreč kažejo, da razvoja nadarjenih mladih ne gre prepuščati naključju, temveč ga je treba spremljati, spodbujati in usmerjati, da bi se nadarjeni otroci in mladostniki razvili v zdrave in uresničene osebe, ki pomembno prispevajo tudi k družbenemu blagostanju in napredku.

Zaznamovanje mednarodnega leta nadarjenosti in ustvarjalnosti v okviru CRSN

Mednarodno leto nadarjenosti in ustvarjalnosti 2013 smo v CRSN zaznamovali z različnimi strokovnimi srečanji. Pri njihovi pripravi je bilo prizadevanje usmerjeno predvsem v ozaveščanje strokovne in širše javnosti o pomenu in možnostih izobraževanja nadarjenih na različnih področjih – od naravoslovnih do kulturno-umetniških – ter v njihovem povezovanju in v preseganje stereotipov o izobraževanju nadarjenih kot elitistični in socialno nepravilni obliki delovanja. Temeljni cilj je bil zagotavljanje podpore učiteljem (vzgojiteljem, osnovnošolskim in srednješolskim učiteljem) in pedagogom (socialnim, specialnim, rehabilitacijskim, likovnim), diplomantom in študentom Pedagoške fakultete UL ter drugim strokovnim delavcem v vzgoji in izobraževanju za motiviranje nadarjenih za učenje v vrtcu in šoli. Konceptualno smo pobudo zasnovali na podlagi ugotovitev raziskave *Vzgoja in izobraževanje nadarjenih* v okviru projekta ESS *Analiza ključnih dejavnikov zagotavljanja kakovosti znanja v vzgojno-izobraževalnem sistemu (2010–2012)*, v kateri se je pokazalo, da učitelji zaznavajo različne potrebe po nadaljnjem strokovnem usposabljanju za delo z nadarjenimi učenci v šoli, da si nadarjeni učenci v šoli želijo

učnih izzivov in spodbudnega okolja, ne želijo pa (socialno) izstopati zaradi svoje nadarjenosti (Juriševič, 2012).

Pomen zgodnjega spodbujanja potencialov otrok za učenje – individualna predavanja

Aprila 2013 je v okviru CRSN o pomenu obravnave nadarjenih v zgodnjem otroštvu predavala škotska strokovnjakinja dr. Margaret Sutherland z glasgowske univerze, ki je tudi aktualna predsednica škotske mreže za nadarjene (Scottish Network for Able Pupils, SNAP). Predavateljica je poudarila inkluzivni pristop v vzgoji in izobraževanju nadarjenih v predšolskem in šolskem obdobju ter izpostavila štiri ključne dejavnike za njegovo uspešno izvajanje: 1) skrb za celostni osebni razvoj nadarjenih otrok, 2) spodbudno učno okolje z raznolikimi priložnostmi, ob katerih otroci lahko pokažejo svoje interese ter porajajoče se talente, 3) sodelovanje med starši, vzgojitelji in drugimi strokovnimi delavci in 4) načrtna umeščenost primernih dejavnosti za nadarjene otroke v vrtčevski in šolski kurikulum.

Avgrusta je CRSN gostil srbskega zdravnika Ranka Rajovića, avtorja programa NTC za spodbujanje učenja, ki je udeležencem na podlagi nevrofizioloških spoznanj predstavil različne gibalne in miselne (ustvarjalne) igre, s katerimi je mogoče preprosto in za otroke zanimivo spodbujati razvoj njihovih učnih potencialov v predšolskem obdobju, ko se možgani razvijajo zelo intenzivno.¹

Motiviranje nadarjenih za šolsko učenje – strokovni posveti

Leta 2013 smo izvedli šest enodnevnih strokovnih posvetov za različne ciljne populacije strokovnih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja. Njihov temeljni namen je bil bolje razumeti značilnosti in učne potrebe nadarjenih v vrtcu in šoli ter spoznati, izmenjati in promovirati učinkovite pristope za *motiviranje nadarjenih za učenje na različnih predmetnih področjih*: naravoslovnem, matematičnem, tehničnem, računalniškem in umetniškem, poleg tega pa premisliti ključne dejavnike *spodbudnega učnega okolja za razvoj potencialov* v vrtcu in prvih razredih osnovne šole. Eno strokovno srečanje je bilo posvečeno *dvojno izjemnim učencem*, tj. nadarjenim učencem s posebnimi potrebami, saj so ti učenci skupina nadarjenih, ki je zaradi svoje dvojne posebnosti še posebno slabo prepoznavna (npr. nadarjeni učenci z vedenjsko-čustvenimi težavami, s specifičnimi učnimi težavami, z zaznavnimi motnjami), eno strokovno srečanje pa je bilo namenjeno psihologom, da bi izmenjali izkušnje o tem, kako je v vzgojno-izobraževalnih ustanovah mogoče *podpreti vzgojitelje in učitelje* za boljše prepoznavanje nadarjenih otrok in mladostnikov ter ustrezno delo z njimi v vrtcu in šoli.² Poudariti velja, da so vse omenjene posvete na

¹ Več o programu NTC v Sloveniji si lahko ogledate na spletnih straneh CRSN.
² Več o vsebini posameznega strokovnega srečanja si lahko ogledate na spletnih straneh CRSN.

poseben način obogatili tudi študentje, ki so pod strokovno-umetniškimi vodstvom Branke Potočnik Krajnik predstavili rezultate svojega glasbenega ustvarjanja med študijem na pedagoški fakulteti.

Zdi se, da sta za bralce te revije še posebno zanimivi dve strokovni srečanja oziroma posveta, in sicer *Spodbujanje nadarjenih učencev na umetniških področjih* in *Spodbudno učno okolje za nadarjene otroke v predšolskem in zgodnjem šolskem obdobju*.

Posvet *Spodbujanje nadarjenih učencev na umetniških področjih* smo organizirali za učitelje umetniških predmetov v osnovni in srednji šoli 16. septembra 2013. Vsebinsko je posvet ponudil bogat preplet likovne, glasbene, plesne in gledališke umetnosti v obliki krajših predavanj, predstavitev in interaktivnih delavnic (izr. prof. mag. Črtomir Frelj, Vesna Geršak, red. prof. Edvard Majaron, mag. Liz Mehlior, doc. Brina Jež Brezavšček, Branka Potočnik Krajnik, Marjan Prevodnik, doc. dr. Branka Rotar Pance, izr. prof. dr. Barbara Sicherl Kafol, doc. dr. Beatriz Tomšič Čerkez, Konstanca Zalar). Uvodno predavanje je pripravil red. prof. dr. Zvezdan Pirtovšek in v njem je udeležence posveta seznanil s sodobnimi spoznanji o nevroloških temeljih umetniške nadarjenosti. Mag. Nataša Bucik in Nada Požar Matijašič sta predstavili vsebine Kulturnega bazarja 2014 ter utemeljili pomen kulturno-umetnostne vzgoje za spodbujanje ustvarjalnosti ter uresničevanje nadarjenosti pri otrocih in mladostnikih. Otroški pevski zbor in nekateri drugi učenci Glasbene šole Škofja Loka so poskrbeli, da je strokovni posvet postal tudi zanimivo in prijetno kulturno doživetje.

Posvet *Spodbudno učno okolje za nadarjene otroke v predšolskem in zgodnjem šolskem obdobju* smo organizirali za vzgojitelje predšolskih otrok in učitelje razrednega pouka 19. novembra 2013. Vsebine posveta so se nanašale tako na individualne razlike v razvoju in učenju predšolskih in mlajših šolskih otrok ter pomen zgodnjega prepoznavanja in dela z nadarjenimi otroki (Jasna Cvetković Lay, red. prof. dr. Ljubica Marjanovič Umek) kot na konkretne pedagoške pristope, med katerimi smo spoznali vlogo učitelja pri izvajanju bralnih dogodkov, MUF – prvo univerzo za otroke, NTC-igre za predšolske otroke, delavnice za sodobno glasbo in pouk Fibonacci (Leonora Drgan, viš. pred. mag. Ana Gostinčar Blagotinšek, izr. prof. Alja Lipavc Oštir, izr. prof. Barbara Sicherl Kafol, red. prof. Igor Saksida) ter izpostavili pomen kulturno-umetnostne

vzgoje v zgodnjem otroštvu za razvoj učnih potencialov otrok (mag. Nataša Bucik, Nada Požar Matijašič). Udeleženci posveta so bili izredno zadovoljni tudi z interaktivnimi delavnicami, v sklopu katerih so spoznali različne oblike spodbudnega učnega okolja (uprizoritveno in/ali raziskovalno naravnano) ter konkretne pedagoške pristope oziroma načine, kako je mogoče motivirati otroke za nadaljnje učenje na različnih področjih (družboslovje, naravoslovje, matematika, računalništvo, jezik, šport, gospodinjstvo, likovna in glasbena vzgoja oz. umetnost). Posvet je z razstavo 45 različnih vrst ptičjih peres pod mentorstvom doc. dr. Gregorja Torkarja zaokrožil učenec četrtega razreda Osnovne šole Sostro Marcel Ilnikar.

Sklep in pogled naprej

Izvedena strokovna srečanja v letu 2013 kažejo, da se vzgojitelji, učitelji in drugi strokovni delavci na področju vzgoje in izobraževanja zavedajo, kako pomembno je pozornost posvečati zgodnjemu razvoju učnih potencialov ter skrbi za zdrav osebnostni razvoj nadarjenih otrok in mladostnikov. Zavedajo se tudi, da na tem področju še niso dovolj dobro usposobljeni ter si želijo pridobivati nova znanja – strokovnih posvetov se je leta 2013 skupaj udeležilo 913 strokovnih delavcev in 97 odstotkov jih je navedlo, da bi se podobnih posvetov udeleževali tudi v prihodnje; predvsem si želijo več praktičnih vsebin in metod, ki bi jim bile v pomoč pri kakovostnem delu z nadarjenimi, ter dobrih praks kot idej, s katerimi bi lahko napredovali v procesu lastnega strokovnega razvoja. Še posebno so se v tem pogledu izkazale tiste delavnice in druge vrste predstavitev na posvetih, ki so se bolj celostno oziroma življenjsko lotile poučevanja s ciljem spodbujanja izjemnih učnih potencialov, kot na primer interdisciplinarno povezovanje umetniških ter naravoslovnih, tehniških in matematičnih področij, problemsko in raziskovalno zastavljeno učenje, sodelovanje šol z zunanjimi strokovnjaki (umetniki, znanstveniki), povezovanje z različnimi kulturnimi ustanovami ter raznovrstna vpetost v okolje (tabori, ekskurzije, različne iniciative). Zdi se, da imajo v vseh omenjenih vzdolžnih in prečnih prepletanjih umetnost oziroma kulturno-umetniške dejavnosti poseben položaj, saj je umetnost sama nedvomno pot h komunikaciji, hkrati pa se skozi različne umetniške dejavnosti razvijajo premisleki o tej komunikaciji – umetnost omogoča (svobodno) izražanje, kar spodbuja k razvoju, hkrati pa deluje sproščujoče. Oboje je za razvoj nadarjenega otroka ali mladostnika izjemnega pomena.

#Viri in literatura

1. Gradišek, P. (Ur.) (2013). *Spodbudno učno okolje za nadarjene otroke v predšolskem in zgodnješolskem obdobju*, zbornik povzetkov. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
2. Juriševič, M. (2012). *Nadarjeni učenci v slovenski šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
3. Juriševič, M. (Ur.) (2013a). *Motiviranje nadarjenih učencev za učenje naravoslovja*, zbornik povzetkov. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
4. Juriševič, M. (Ur.) (2013b). *Spodbujanje nadarjenih učencev na umetnostnih področjih*, zbornik povzetkov. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
5. Juriševič, M. in Gradišek, P. (Ur.) (2013). *Posvetovanje Podpora psihologa vzgojiteljem in učiteljem pri delu z nadarjenimi*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
6. Kuzman, B. (Ur.) (2013). *Motiviranje nadarjenih učencev za matematiko, računalništvo in tehniko*, zbornik povzetkov. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
7. Metljak, M. (Ur.) (2013). *Nadarjeni učenci s posebnimi potrebami*, zbornik povzetkov. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
8. Robinson, W. in Campbell, J. (2010). *Effective teaching in gifted education: Using the whole school approach*. London: Routledge.
9. <http://www.pef.uni-lj.si/crsn.html>
10. <http://www.world-gifted.org/>